

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVO- VALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi palveluista sisämarkkinoilla

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 13 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi palveluista sisämarkkinoilla (E 6/2004 vp) työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Satu Mäkynen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- hallitusneuvos Liisa Heinonen, työministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Sirpa Kaittola, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Olavi Sulkunen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

- lakimies Markku Salomaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- kansainvälisten asiain vastaava Markus Penttinen, Akava ry
- asiamies Markus Äimälä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT ry
- asiamies Mikko Räsänen, Palvelutyönantajat ry
- työmarkkina-asiamies Merja Berglund, Suomen Yrittäjät ry
- sihteeri Juhani Koivunen, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ry
- viestintäjohtaja Nina Nizovsky, Suomen Taksi- ja Kulkuliitto ry
- Euroopan parlamentin jäsen Astrid Thors
- professori Niklas Bruun.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Direktiiviehdotus on osa Eurooppa-neuvoston Lissabonissa käynnistämää talousuudistusprosessia, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin osaamistalous vuoteen 2010 mennessä. Ehdotuksen mukaan palvelujen todellisten sisämarkkinoiden toteuttaminen on tähän tavoitteeseen pääsemisen ehdoton edellytys. Palvelualan huomattavia kasvu- ja työllistämismahdollisuuksia ei toistaisek-

si ole voitu hyödyntää palvelutoiminnan kehittämistä sisämarkkinoilla haittaavien lukuisten esteiden vuoksi.

Direktiivillä pyritään edistämään palveluiden vapaata liikkuvuutta yleisesti, yli sektorirajojen. Se on luonteeltaan laajan soveltamisalan puitedirektiivi. Tavoitteena on luoda oikeudellinen kehys, jolla poistetaan palvelujentar-

joajien sijoittautumisvapauden ja rajan yli tarjottavien palvelujen vapaan liikkuvuuden esteet.

Direktiiviä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin taloudellisen intressin sisältämiin palveluihin lukuun ottamatta rahoituspalveluita, sähköisiä palveluita ja osin kuljetuspalveluja, joiden osalta on jo olemassa omat sektoridirektiivit. Direktiiviä sovelletaan myös yleishyödyllisiin taloudellisiin palveluihin. Soveltamisalaan kuuluvat esim. jakelu-, rakennus-, vapaa-ajan-, vuokraus-, turva-, työnvälitys- ja terveystalvet sekä säädelyjä ammatteja harjoittavien tarjoamat talvet (esim. lääkärit, lakimiehet ja veroneuvojat). Direktiiviä ei sovelleta kolmansista maista tarjottaviin palveluihin.

Jäsenmaiden tulee parantaa ja yksinkertaistaa palvelujen tarjontaan liittyviä hallinnollisia menettelyjään. Lähtökohtana on nk. yhden luokun palvelu. Toisesta jäsenmaasta tulevan palveluntarjoajan tulee voida sijoittautua vastaanottavaan maahan samoin ehdoin ja yhtä tehokkain menettelyin kuin "kotimaistenkin" palveluntarjoajien. Lupamenettelyjen osalta vaaditaan nopeutta, yksinkertaisuutta, läpinäkyvyyttä ja lupien pysyvyyttä. Keskeisimmät määräykset koskevat lupaharkinnassa kiellettyjä tai arvioitavia vaatimuksia (art. 14—15). Kiellettyjä ovat myös palvelun tarjoajan tai hänen työntekijöitensä kansallisuuteen liittyvät vaatimukset, kielot sijoittautua useampaan kuin yhteen jäsenmaahan, rajoitukset valita sijoittautumisen luonne sekä yksittäistapauksellinen, esimerkiksi taloudelliseen tai markkinatilanteeseen liittyvä lupaharkinta.

Ehdotuksen keskeisin periaate on, että palveluntarjoajan tulee noudattaa oman alkuperämaansa lainsäädäntöä myös tarjotessaan palveluja rajan yli muissa jäsenvaltioissa. Vastaanottajamaa ei saa asettaa lisävaatimuksia palveluntarjoajalle. Sillä ei myöskään ole välitöntä valvontavelvoitetta tai -oikeutta. Vastaavasti lähtömaan viranomaisten tulee valvoa palveluntarjoajan toimia myös muissa jäsenmaissa.

Alkuperämaaperiaatteesta on yleisiä poikkeuksia liittyen postipalveluihin sekä sähkö-, kaasu- ja vesijakelupalveluihin. Alkuperämaaperiaatetta ei sovelleta viranomaisten vastik-

keetta tarjoamiin palveluihin, jotka liittyvät sosiaali-, kulttuuri-, koulutus- ja oikeusvelvoitteiden täyttämiseen.

Alkuperämaaperiaatteeseen ehdotetaan määrällisiä poikkeusjärjestelyjä, jotka koskevat varojensiirtoa, uhkapelejä ja velkojen perintää. Näiden osalta komissio valmistelee erityistä alakohtaista sääntelyä. Myös ammattipätevyyden tunnustamiseen liittyvät edellytykset muodostavat poikkeuksen lähtömaaperiaatteesta.

Ehdotukseen sisältyy määräyksiä lähetettyihin työntekijöihin sovellettavista säännöistä. Lähtökohtana on lähetettyjä työntekijöitä koskeva direktiivi 96/71/EY, jonka mukaan työskentelymaan viranomaiset valvovat, että lähetettyyn työntekijään sovelletaan työskentelymaan ehtoja.

Jos lähetetty työntekijä tulee kolmannesta maasta, tulee lähettäjän huolehtia, että työntekijällä on lähtömaassa vaadittavat luvat (mm. oleskelu- ja työlupa) ja pätevyudet. Vastaanottajamaa ei voi näitä vaatia.

Valtioneuvoston kanta

Alustavien selvitysten perusteella kauppa- ja teollisuusministeriö suhtautuu ehdotukseen lähtökohtaisesti positiivisesti ja pitää sitä oikeasuuntaisena ja perusteltuna. Ministeriö pitää ehdotusta vaikutuksiltaan varsin laajana, mutta katsoo sen perustuvan dynaamiseen ja valikoi-vaan lähestymistapaan ja keskittyvän esteisiin, joilla on eniten käytännön merkitystä.

Direktiiviehdotuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista on tarpeettoman byrokratian karsiminen. Suomessa on vähän luvanvaraisia tai muutoin erityisesti säänneltyjä palveluelinkeinoja. Myös hallinnolliset menettelyt ovat melko kevyitä ja nopeita. Sen sijaan useissa muissa EU-maissa byrokratian karsiminen on vielä alkuvaiheessa. Monimutkaiset ja epäselvät hallinnolliset menettelyt vaikeuttavat sekä ulkomaisten yritysten sijoittautumista sekä rajan yli tapahtuvaa palveluntarjontaa. Tällä asialla on erityistä merkitystä suomalaisille vientiyrityksille.

Kansallisesti tulee huolellisesti kartoittaa ehdotuksen keskeisimmät vaikutukset. Alustavassa tarkastelussa erityisalueina ovat nousseet

esiin mm. uhkapelien sääntely, luvanvaraiset palveluelinkeinot, nk. yhden luukun viranomaispalvelut, terveyspalvelujen kansallinen korvaa-

minen ja lähtömaaperiaatteen noudattaminen yleisesti.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden ongelma on hidas talouskasvu ja siitä aiheutuva korkeana pysyttelevä työttömyys. Palveluelinkeinoilla voi olla huomattava työllisyyttä edistävä vaikutus koko unionissa. Palvelut ovat kuitenkin pääasiassa luonteeltaan paikallisia ja henkilökohtaisia, ja ne edellyttävät usein asioimista äidinkielellä. Näin ollen voi olla epärealistista odottaa, että palvelujen vapaa liikkuvuus edistää olennaisesti EU:n työllisyys- ja kilpailukykyongelmien ratkaisemista. Yrityspalvelujen merkitys on kuitenkin kasvussa, ja niiden osalta palvelujen vapaan liikkuvuuden helpottamisella voi olla positiivista merkitystä.

Suomessa vallitsee laaja elinkeinovapaus eikä ylimitoitettuja esteitä tai rajoituksia ulkomaisien yritysten sijoittumiselle tai niiden harjoittamalle palvelujen tarjonnalle ole. Meillä on hyvä ja korruptoitumaton hallinto, jossa myös sähköinen asiointi on jo pitkälti otettu käyttöön. Direktiivi ei siis tuo varsinaista lisäarvoa Suomen omien käytäntöjen parantamisen näkökulmasta.

Ehdotettu direktiivi voi kuitenkin olla hyödyllinen, jos sen avulla voidaan raivata keinotekoisia esteitä suomalaisten palveluyritysten menestymisen tieltä. Monissa EU-maissa byrokratian karsiminen on vielä alkuvaiheessa. Monimutkaiset ja epäselvät hallinnolliset menettelyt vaikeuttavat sekä suomalaisten yritysten sijoittautumista niihin että rajan yli tapahtuvaa palveluntarjontaa. Erityisesti PK-yritysten kannalta on tärkeää, että syrjivät ja suhteettoman raskaat hallinnolliset menettelyt saadaan purettua. Tästä syystä valiokunta puoltaa direktiiviehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Työmarkkinoiden häiriötön toiminta

Ehdotuksen lähtökohtana ovat olleet tavaroiden liikkuvuutta koskevat säännökset. Palvelumarkkinat poikkeavat kuitenkin olennaisesti tavaramarkkinoista. Sisämarkkinoilla liikkuville tavaroille on mahdollista asettaa yhteiset laatu- ja turvallisuusvaatimukset ja vielä valvoakin niitä kohtuullisesti, mutta palveluiden kohdalla vähimmäislaatu- ja yhtenäistämisen ja sen valvonta on vaikeaa. Palvelujen liikkuaessa liikkuu usein myös työvoimaa, koska vuokratyö, aliurakointi ja työvoiman välitys luetaan palveluihin. Palveluissa on siis lähes aina kyse ihmisistä ja työmarkkinoista, eikä niihin siksi voida mekaanisesti soveltaa samoja periaatteita kuin tavaroihin.

Valiokunta katsoo, että direktiiviä valmisteltaessa ei ole riittävästi paneuduttu sen työoikeudelliseen ulottuvuuteen. Ehdotetun direktiivin työmarkkinakysymyksiin liittyvät monet ongelmat johtuvat siitä, että direktiivi pyrkii johdonmukaisesti toteuttamaan alkuperämaaperiaatetta työskentelymaaperiaatteen sijasta. Se tarkoittaa, että palveluntarjoajaa koskee ainoastaan sen maan lainsäädäntö, johon palveluntarjoaja on sijoittautunut. Sen sijaan työskentelymaan oikeutta ja mahdollisuuksia valvoa palveluntarjoajan toimintaa alueellaan rajoitetaan merkittävästi. Jos direktiivi toteutuu ehdotetussa muodossa, se vähentää merkittävästi sellaisen jäsenmaan toimintamahdollisuuksia, joka tosissaan haluaa välttää harmaan työn ja väärinkäytökset työmarkkinoillaan. Direktiivi voi rohkaista keinoteltua ja edistää postilokeroyritysten perustamista sellaisiin jäsenmaihiin, joissa valvonta on heikointa ja joissa verot ja maksut ovat alhaisimmat.

Direktiivi luo epärealistisen ja näennäisen valvontatilanteen. Tehokasta valvontaa voidaan

tehdä vain siellä, missä työ tosiasiallisesti suoritetaan, ja työntekeä aikana. Direktiivi johtaisi siihen, että esimerkiksi Suomen viranomaisten tulisi valvoa, että suomalaiset yritykset noudattavat 28 maassa kunkin maan lainsäädännön ja työehtosopimusten työolosuhteita ja työehtoja koskevia säännöksiä. Valiokunnan käsityksen mukaan sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan turvaaminen onnistuu parhaiten, kun kukin maa valvoo omaa lainsäädäntöään omalla alueellaan ja kun sen viranomaisille annetaan riittävät keinot tehokkaan valvonnan toteuttamiseen.

Työmarkkinajärjestöillä on ainakin suomalaisessa työmarkkinajärjestelmässä paras tieto työehtosopimusten sisällöstä ja selkeä intressi niiden noudattamisen valvontaan. Valiokunta korostaakin työmarkkinajärjestöjen merkitystä ja vastuuta työolosuhteita ja työehtoja valvottaessa ja katsoo, että niille tulee turvata asianmukaiset keinot osallistua valvonnan toteuttamiseen.

Lähetetyt työntekijät

Ehdotuksen 24 ja 25 artiklaan sisältyy määräyksiä lähetettyihin työntekijöihin sovellettavista säännöistä. Säännösten lähtökohtana on lähetettyjä työntekijöitä koskeva direktiivi, jonka mukaan lähetettyyn työntekijään sovelletaan työskentelymaan ehtoja ja työskentelymaan viranomaiset suorittavat tarvittavat työsuhteeseen ja työskentelyolosuhteisiin liittyvät tarkastukset ja valvonnan.

Direktiiviehdotus rajoittaa merkittävästi työskentelymaan mahdollisuuksia valvoa palveluntarjoajan toimintaa alueellaan poistamalla velvoitteen säilyttää työntekijöitä koskevia asiakirjoja vastaanottavan maan alueella ja kieltämällä lupien ja ennakoilmoitusten vaatimisen sekä velvollisuuden asettaa edustaja kohdemaahan.

Eduskunta on viime vuosina useaan otteeseen vaatinut työsuhteiden ehtojen valvonnan tehostamista ja tiukempia toimenpiteitä harmaan talouden estämiseksi. Juuri hyväksytyssä uudessa ulkomaalaislaissa ulkomaalaisten työsuhteen ehtojen valvontaa pyritään tehostamaan. Lisäksi eduskunta hyväksyessään lain EU:n uusien jä-

senmaiden kansalaisten työntekeä-oikeutta koskevasta siirtymäajasta edellytti, että hallitus valmistele kiireellisesti esitykset toimenpiteiksi, joilla tehostetaan lähetettyjen työntekijöiden työsuhteiden ehtojen valvontaa, ja tuo tätä tarkoittavat esitykset eduskunnan käsiteltäväksi syysistuntokauden 2004 aikana.

Direktiiviehdotuksen 24 ja 25 artiklan säännökset ovat selkeässä ristiriidassa näiden eduskunnan juuri tekemien päätösten kanssa. Artiklojen hyväksyminen tekisi käytännössä mahdottomaksi harmaan talouden estämisen ja työehtojen noudattamisen valvonnan. Direktiiviehdotuksen säännökset viranomaisyhteistyön parantamisesta ja tietojenvaihdon lisäämisestä ovat sinänsä hyviä ja kannatettavia, mutta ne eivät miltei osin pysty korvaamaan vastaanottajamaassa tapahtuvaa valvontaa. Valiokunta katsoo, että lähetettyjä työntekijöitä koskevat artiklat 24 ja 25 tulee poistaa direktiiviehdotuksesta.

Direktiivin soveltamisala

Direktiivissä käytetään hyvin laajaa palvelujen käsitettä. Tästä seuraa, että myös direktiivin soveltamisala on hyvin laaja, mikä vaikeuttaa sen seurausten kattavaa arviointia.

Direktiivin soveltamisala on monelta osin epäselvä ja tulkinnanvarainen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että direktiivin soveltamisala rajataan täysin yksiselitteisesti niin, että tulkintaongelmia ja tarvetta hakea tulkintaa tuomioistuimesta ei pääse syntymään.

Suomessa peritään osasta peruspalveluja erilaisia maksuja, jolloin on mahdollista, että direktiiviä sovelletaan myös näihin peruspalveluihin. Valiokunta ei pidä tätä perusteltuna, vaan katsoo, että julkista tukea saavat sosiaali-, terveys- ja muut hyvinvointipalvelut tulee rajata tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, myös niiden erityisluonteen takia. Jos niiden osalta joltain osin katsotaan olevan tarvetta EUTason säätelylle, se tulee tehdä erillisellä direktiivillä, jossa voidaan nyt käsiteltävää yleisdirektiiviä paremmin ottaa huomioon alan erityiskysymykset.

Direktiiviehdotus ei koske kuljetuspalveluja siltä osin kuin niistä säännellään nk. liikennepoliittikan oikeusperustan nojalla annetuissa muissa yhteisön säädöksissä. Tällaisia säädöksiä on maantie-, rautatie-, meri- ja lentoliikenteen osalta. Kuljetusalalla direktiiviehdotusta sovellettaisiin saadun tiedon mukaan ainakin taksiliikenteeseen, sairaankuljetukseen sekä vainajien kuljetukseen, joista ei ole EU-säädöksiä. Direktiivin soveltamisala on kuitenkin kuljetuspalvelujen osalta epäselvä.

Taksiliikennettä koskee Suomessa lupajärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan koko maan kattava, turvallinen ja luotettava taksipalvelu kaikille tarvitsijoille. Kansanterveyslain mukaan kunnan tehtävänä on huolehtia sairaankuljetuksen järjestämisestä. Luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain mukaan ilman liikennelupaa saa suorittaa sairaankuljetusta valtion, kunnan, kuntayhtymän tai sairaalan hallinnassa olevalla sairaautolla. Sairaankuljetusta säädelään nykyisin paitsi liikenteen harjoittamista koskevissa säännöksissä myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan säädöksissä. Luonteeltaan sairaankuljetus on muuttunut vaativaksi ensihoidoksi ja olennaiseksi osaksi sairaanhoitoketjua.

Valiokunta ei pidä perusteltuna, että taksiliikenteestä tai sairaankuljetuksesta säädetään tällaisessa yleisdirektiivissä. Myös direktiivin soveltamisalan selkeyttämiseksi on valiokunnan käsityksen mukaan tärkeää, että kaikki kuljetuspalvelut yksiselitteisesti rajataan tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Siltä osin kuin perusteltua tarvetta EU-tasoiseen sääntelyyn niiden osalta on, sääntely tulee tehdä alakohtaisilla erityisdirektiiveillä. Samalla valiokunta edellyttää, että satamapalvelut ahtaus mukaanluettuna jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle niin, että satamatyöt voidaan jatkossakin säilyttää rekisteröidyillä satamatyöntekijöillä Suomea velvoittavan ILO:n yleissopimuksen n:o 137 mukaisesti.

Työvoimapalvelut

Työnvälityspalvelut ja työvoiman vuokraus ovat direktiiviehdotuksen mukaisia palveluita. Direktiivin soveltamisalaan eivät kuulu viranomaisen vastikkeetta tarjoamat palvelut, jotka liittyvät sosiaali-, kulttuuri-, koulutus- ja oikeusvelvoitteiden täyttämiseen. Valtio hoitaa vastikkeetta sosiaalisten tehtäviensä täyttämiseksi julkista työvoimapalvelua, joten direktiiviä ei ilmeisesti sovellettaisi siihen. Sen sijaan sitä sovellettaisiin yksityisiin rekrytointipalveluihin ja työvoiman vuokraukseen.

Suomen yksityistä työnvälitystä koskevat säännökset perustuvat pääosin ILO:n yksityisiä työnvälitystoimistoja koskevaan yleissopimukseen n:o 181 ja merenkulkijoiden työnvälitystä koskevaan yleissopimukseen n:o 179, jotka Suomi on ratifioinut. Julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään työnvälityksen maksukielloista. Työllistymiseen suoraanaisesti tähtäävistä työnvälityspalveluista ei saa periä maksua henkilöasiakkaalta. Työnvälitys merenkulkijoille on kiellettyä, jos siitä peritään maksu. Käytännössä työnantajia koskeva maksukiello rajoittaa vuokratyön käyttöä merenkulussa. Seuraamuksista työnvälityksen maksukieltojen rikkomisesta säädetään rikoslaissa.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään yksityisten työvoimapalvelujen ilmoitusvelvollisuudesta ja yksityisten työvoimapalvelujen tarjoajien velvollisuudesta toimittaa työvoimapalveluja koskevia tietoja työministeriölle. Työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain mukaan yksityisiä työvoimapalveluja tarjoava on velvollinen ilmoittamaan toiminnan aloittamisesta työsuojeluviranomaiselle.

Direktiiviehdotus kieltää asettamasta veloitetta ilmoitus toimivaltaiselle viranomaiselle ja rajoittaa mahdollisuuksia säätää pakollisista enimmäis- tai vähimmäishinnoista. Näin ollen direktiiviehdotuksen hyväksyminen voisi johtaa siihen, että nykyiset työnvälityksen maksukieltoja ja ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset jouduttaisiin muuttamaan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että EU:n säädöksiä valmisteltaessa huolehditaan siitä, että sää-

dökset ovat sopusoinnussa jäsenmaita sitovien ILO:n sopimusten kanssa. Valiokunta katsoo, että työnvälityspalvelut tulee joko rajata direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle tai direktiiviehdotusta tulee muuttaa niin, että nykyiset työnvälityksen maksukiellot ja yksityisten työvoimapalvelujen valvontamenetelmät voidaan säilyttää.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy hallituksen myönteiseen kantaan direktiiviehdotuksen hyväksymisestä edellyttäen, että

direktiiviehdotuksen soveltamisala selvennetään niin yksiselitteiseksi, ettei siitä aiheudu tulkintaongelmia;

lähetettyjä työntekijöitä koskevat artikkelit 24 ja 25 poistetaan;

direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle rajataan sosiaali-, terveys- ja muut julkisin varoin tuetut hyvinvointipalvelut sekä kaikki kuljetuspalvelut, mukaan lukien sairaankuljetus, ja satamapalvelut, mukaan lukien ahtaus; ja että

työnvälityspalvelut joko rajataan direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle tai niitä koskevia säännöksiä muutetaan niin, että työnvälityspalvelujen maksuttomuus ja mahdollisuudet valvoa yksityisiä työvoimapalveluja turvataan.

Helsingissä 28 päivänä huhtikuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Anne Holmlund /kok
jäs. Sari Essayah /kd
Susanna Haapoja /kesk
Heidi Hautala /vihr
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd
Pehr Löf /r (osittain)
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk

Markus Mustajärvi /vas
Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /kok
Jukka Roos /sd
Tero Rönkä /sd
Jaana Ylä-Mononen /kesk
vjäs. Simo Rundgren /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Euroopan parlamentin ja neuvoston ehdotus direktiiviksi palveluista sisämarkkinoilla (E 6/2004 vp) on hyvin merkittävä avaus, joka liittyy Eurooppa-neuvoston Lissabonissa käynnistämään talousuudistusprosessiin. Direktiivi on luonteeltaan laajan soveltamisalan puitedirektiivi.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokuntakäsittelyn aikana kävi ilmi, että jopa huippuasiantuntijat ovat erimielisiä ehdotuksen vaikutuksista. Olenaisia mielipide-eroja ilmenee mm. juridisista tulkinnoista, soveltamisalasta, direktiiviehdotuksen mahdollisista vaikutuksista talouteen ja työmarkkinoiden toimintaan sekä ehdotuksen suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Valiokunta on lausunnon perusteluissa ja lausumissa kiinnittänyt huomiota aivan oikeisiin asioihin, mutta se ei aseta kyseenalaiseksi direktiiviehdotuksen alkuperämaaperiaatetta.

Alkuperämaaperiaatteen mukaan palveluntarjoajia koskevat ainoastaan alkuperämaan kansalliset säädökset. Kansallisilla säädöksillä tarkoitetaan säännöksiä, jotka koskevat palvelutoiminnan aloittamista ja harjoittamista, palveluntarjoajan käyttäytymistä, palvelun laatua tai sisältöä, mainontaa, sopimuksia ja vastuukysymyksiä. Erityinen ongelma lienee rajanveto siitä, mikä yritys myy palveluita rajan yli ja mikä taas on sijoittunut toiseen maahan.

Suomi joutuisi direktiiviesityksen myötä valvomaan palveluita myyvien yritysten toimia 28 maassa. Vastaavasti muut maat valvoisivat omien yritystensä toimintaa Suomessa. Useiden

tutkimusten mukaan Suomi on maailman vähiten korruptoitunut maa. Suomi voi valvontavoitteensa asianmukaisesti täyttää, mutta muut maat eivät siihen kykene. Näin yritykset ja työvoima asetetaan eriarvoiseen asemaan päinvas-
taisista tavoitteista huolimatta. Direktiiviesityksen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi mainitaan tarpeettoman byrokratian karsiminen. Tavoite on hyväksyttävä, mutta esitys tulee johtamaan tehottoman byrokratian lisääntymiseen ilman haluttuja tuloksia.

Direktiivillä lähetetyistä työntekijöistä säädellään erikseen lueteltujen työsuhteen vähimmäisehtojen täyttymistä, ja silloin sovelletaan sen maan ehtoja, jossa työ tehdään. Tässäkin tapauksessa valvontavastuun rajat lähettävän ja vastaanottavan maan välillä ovat epäselvät, eikä luotettavaa valvontajärjestelmää ole tiedossa. Sama ongelma syntyy palveludirektiiviesityksen myötä, mutta vaikutukset ovat laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään olennaisesti suurempia.

Direktiiviehdotus on ristiriitainen, ja sen keskeinen osa, alkuperämaaperiaate, tekee mahdottomaksi työmarkkinoiden ja palveluiden kaupan asianmukaisen valvonnan. Näin ollen katson, että direktiiviehdotus esitetyssä muodossaan tulisi hylätä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että direktiiviesitys hylätään.

Helsingissä 28 päivänä huhtikuuta 2004

Markus Mustajärvi /vas